

2. STÁTY V DOBĚ ROZVITÉHO STŘEDOVĚKU

Základy raně středověkého centralizovaného státu postupně podkopával rozvoj klasické feudální ekonomiky, opírající se o hospodaření na půdě, tedy mající čistě agrární charakter. Feudalismus můžeme v širším pojetí vnímat jako „řád, v němž privilegované postavení příslušelo pozemkové aristokracii“ nebo úžeji jako „systém, v němž se celá struktura státu opírá o osobní smlouvy, uzavírané mezi nadřazenými a podřízenými, mezi pány a vazaly“.¹ Panovník postupem času postoupil většinu půdy ve formě **beneficií** a pak **lén** svým družiníkům, úředníkům, církevním hodnostářům a případně i dalším osobám. Ti na svých statcích hospodařili nezávisle na svém okolí, protože feudální naturální výroba činila z jednotlivých domén prakticky soběstačné ekonomické jednotky. Ruku v ruce s ekonomickou emancipací jednotlivých feudálů šla i jejich emancipace politická. Vliv panovníků, resp. centrální moci, jejichž představiteli a nositeli byli, tak výrazně zeslábl na úkor moci jednotlivých feudálů, mezi nimiž často hráli přední roli nejbližší panovníkovi příbuzní. Ti totiž jako svůj podíl na rodové moci dostávali do přímé správy části státního území (**úděly**), které se jim nejednou staly základnou pro osnování intrik proti vládnoucímu příbuznému nebo pro separatistické snahy. Oslabení centrální moci na úkor jednotlivých zeměpánů se často označuje jako **feudální politickou rozdrobenost**. Spadala – s regionálními posuny – do doby 9.–13. století a měla různé konkrétní projevy. André Maurois výstižně napsal, že „feudální zřízení bylo spíše než koherentním systémem souhrnem miliónu lidských bytostí, pánů, vazalů a sedláků vytvářejících jakési rozptýlené tlupy“.² Specificky se situace vyvinula v Anglii, která fázi feudální politické rozdrobenosti díky zvláštním podmínkám po normanské invazi prakticky nepoznala.

Stát byl zpočátku ještě stále vnímán v patrimoniálním pojetí, proto se státní aparát nijak podstatně nezměnil. Nikde výslovně nespecifikovaný rozsah „kompetencí“ panovníků zůstal stejný, ale v důsledku společenských změn je byli schopni uplatňovat prakticky jen na vlastních domé-

¹ WANDY CZ, P. S.: *Střední Evropa v dějinách od středověku do současnosti*. Praha: Academia 1998, s. 23.

² MAUROIS, A.: *Dějiny Francie*. Praha: Nakladatelství LN 1994, s. 37.